

FAD: Reforma o maquillatge? ■

Dani Gómez-Olivé

Observatori del Deute en la Globalització

10 desembre 2009

Quan el passat 6 de novembre el Govern va aprovar en Consell de Ministres els Projectes de Llei de reforma del controvertit Fons d'Ajuda al Desenvolupament (FAD) semblava que, per fi, havia arribat l'hora de la veritat per a tan esperada revisió. No obstant això, després de llegir aquests textos, la decepció no pot ser més profunda. Atès que els projectes de Llei arriben al Parlament amb gairebé dos anys de retard no es pot afirmar que el Govern no ha tingut temps per a una modificació més intensa. Per això, hem de pensar que el problema radica en la concepció mateixa del que hauria de suposar aquest canvi.

Per què aquesta crítica? Què és el que s'hauria d'haver canviat? Quins són els principals problemes del FAD als que no es dona una òptima resposta? A saber: després de més de 30 anys d'existència el FAD s'ha convertit en **un calaix de sastre mal endreçat** en el que hi cap tot tipus d'instruments que computen com Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD). D'aquesta manera, mitjançant el FAD s'ha minvat la seva qualitat i eficàcia. Segon, es tracta **d'una eina que ha pretès servir a dos amos al mateix temps**. Així, es vol internacionalitzar a l'empresa espanyola, alhora que desenvolupar als països receptors d'aquests fons. Perquè això sigui possible s'ha intentat fer la quadratura del cercle lligant els recursos del FAD a la compra de béns i serveis espanyols. Això sí, atorgant crèdits concessionals; això és, en condicions més favorables que les que ofereix el mercat. El resultat ha estat un FAD molt comercial, a pesar de voler-lo vendre com a AOD. I tercer, però no menys important: al tractar-se d'un mecanisme que contempla el crèdit, **genera nou deute en països que ja estan sobreendeutats**. Això, sense que sigui necessari dur a terme cap tipus d'estudi previ de les necessitats ni d'impacte sobre les poblacions 'beneficiades', el seu territori o sobre la seva economia. Així, a través del FAD es continua generant nou deute il·legítim, tal com s'ha vingut denunciant reiteradament.¹ D'aquesta manera, en el FAD s'hi concentra, de mala manera, un instrument d'AOD (ja que és concessional), generador de deute (quan s'utilitza el crèdit per a finançar els projectes) i comercial (atès que s'ofereix a canvi de lligar-lo a la compra de productes 'Made in Spain'). Tot un galimaties que no acontenta a ningú.

Davant tal cúmul de despropòsits, i degut al fet que així ho contempla la Llei 38/2006, reguladora de la Gestió del Deute, ara el Govern presenta dos Projectes de Llei amb els quals pretén modificar els errors del passat. Així, d'una banda tenim el Projecte de Llei del Fons per a la Promoció del Desenvolupament (FONPRODE), que seria el nou FAD cooperació. D'altra banda, disposem del Projecte de Llei de Reforma del Sistema de Suport Financer a la Internacionalització de l'empresa espanyola, que ens presenta el nou Fons d'Internacionalització de l'Empresa (FIEM), que seria el nou FAD comercial. Així mateix, amb aquest segon text es pretén donar per reformat l'altre mecanisme generador de deute, les fallides de les assegurances de la Companyia Espanyola d'Assegurances de Crèdit a l'Exportació (CESCE).

¹ Per a més informació referent a això es pot llegir l'informe 'Crèdits FAD: Evidències d'Il·legimitat' a: <http://www.odg.cat/pagina.php?id=641> i/o l'informe sobre els 'Deutes il·legítims entre Equador i l'Estat espanyol': www.odg.cat/navegacas.php?id_pagina=11&id_publicacions=21&publicacions=3

Una primera lectura a vista d'ocell ens podria fer pensar que mentre el FONPRODE és el nou instrument de AOD, amb el qual es dota la Secretària d'Estat de Cooperació Internacional, el FIEM és tan sols una eina comercial de suport a la internacionalització de l'empresa espanyola. D'aquesta manera, es podria pensar que per fi 's'endrega' la casa, ja que se separa comerç d'ajuda. No obstant això, una lectura més calmada ens dóna a entendre que això no és pas així donat que si el FONPRODE contempla encara massa instruments en un: donacions a Estats; contribucions a organismes multilaterals no financers; aportacions a programes i fons d'aquests mateixos organismes; aportacions a fons d'institucions financeres internacionals (IFIs) i concessió de crèdits deslligats (en termes concessionals) a Estats i empreses de capital d'origen estranger. D'altra banda, el nou FIEM permet que les seves activitats continuïn computant com AOD. Per si això fos poc, el FONPRODE no acaba de deslligar tota l'ajuda, obrint la porta al negoci d'empreses espanyoles en les situacions de 'emergència i/o d'ajuda humanitària'. Així mateix, el Ministeri d'Economia i Hisenda continua tenint molt a dir en el FONPRODE, àdhuc tractant-se d'una eina amb clara vocació de cooperació, ja que aquest contempla aportacions a les IFIs i mecanismes de crèdit. De nou, massa instruments, massa objectius, massa interessos, massa actors, massa desordre.

Segon, a pesar que queda clar que l'objectiu del FIEM és internacionalitzar l'economia espanyola, mitjançant crèdits comercials lligats a la compra de béns i serveis espanyols, això no impedeix que el FIEM (i la possible cancel·lació del deute que s'origini en el futur) segueixi comptabilitzant com AOD. Amb això, es podria dir on 'vaig dir FAD dic FIEM'. Per això, tanta espera?

Finalment, ambdues eines continuen generant deute al Sud (el FIEM de manera deslligada, però deute al cap i a la fi), sense cap limitació real quant a països. Això contradiu l'esperit de la Llei de Deute, que pretenia cancel·lar el deute dels països més empobrits i més endeutats per a treure'ls d'aquesta situació. És un contrasentit que ara es permeti tornar a endeutar-los. Al seu torn, els mecanismes de control, seguiment, avaluació i participació de la societat civil, del tot necessaris per a garantir que els crèdits que s'atorguin no provocaran nou deute il·legítim, són del tot insuficients i escassos, principalment pel que es refereix a la regulació del FIEM.

Per tot això, ha arribat el moment que la societat civil faci escoltar la seva veu de protesta i les seves propostes, de manera clara i alta, davant el Govern i els partits que li donen suport, amb la finalitat d'aconseguir que aquests instruments, si és que han d'existir, no siguin un mer maquillatge cosmètic de 'l'antic' FAD. Per això, emplacem a tots els partits polítics a treballar perquè, en les tramitacions d'aquestes lleis, siguin més sensibles a les demandes que es fan des de la societat civil i mostrin clarament la seva voluntat política perquè el resultat de les mateixes suposi el màxim benefici pels països del Sud. D'aquesta manera, començaríem a revertir i reparar l'opressió que, des de l'Estat espanyol, s'ha vingut exercint sobre els països del Sud des de la llarga nit colonial. Des del ODG només ens cal dir que ens comprometem a seguir treballant incansablement fins a aconseguir que així sigui.